

LIETUVOS ARCHITEKTŲ RŪMAI

Kalvarijų g. 1, LT-09310 Vilnius. Tel. (+370 5) 2754241, el. p. info@architekturumai.lt, www.architekturumai.lt
Atsiskaitomoji sąskaita LT50 7044 0600 0606 7130 AB SEB, kodas 70440. Įstaigos kodas 301111540

Viešųjų pirkimų tarnyba
Kareivių g. 1, LT-08531 Vilnius

2017-08-07

DĖL PROJEKTAVIMO PASLAUGŲ PIRKIMŲ REKOMENDACIJŲ

Lietuvos architektų rūmai (toliau – Rūmai), kaip atestuotų šalies architektų profesinės savivaldos organizacija, susipažinusi su Viešųjų pirkimų tarnybos parengtu Projektavimo paslaugų pirkimų rekomendacijų projektu (toliau – Rekomendacijos), teikia šiuos savo pastebėjimus bei pasiūlymus ir prašo į juos atsižvelgti prieš priimant galutinį sprendimą:

Dėl techninės specifikacijos

1. Manome, kad vienas pagrindinių reikalavimų dėl projektavimo paslaugų pirkimų techninės specifikacijos, būtų tai, kad perkančiosios organizacijos techninėje specifikacijoje pateiktų tik tokią informaciją, kuri leistų projektuotojui suprasti kas iš jo reikalaujama ir ko nori (rezultato prasme) pati perkančioji organizacija. Tam tikslui, galėtų pasitarnauti kontrolinis klausimynas, kuriuo būtų apibūdinamos erdvinės, funkcinės, techninės, technologinės ir kitos projektavimui svarbios statinio ir jo būsimo naudojimo charakteristikos, leisiančios nustatyti projekto apimtį, tikslus ir kitus projektuotojui būtinus duomenis. Rūmai yra pasirengę bendradarbiauti, rengiant tokį klausimyną, kuris ne tik ženkliai palengvintų perkančiųjų organizacijų pasirengimą viešiesiems pirkimams, bet ir užtikrintų, kad perkamos paslaugos atitiktų visus architektūrinės kokybės reikalavimus.

2. Projektavimo paslaugų techninėje specifikacijoje taip pat neturėtų būti pateikiami per daug detalūs reikalavimai, kurie per daug apribotų projektuotojo indelį ir per daug apibrėžti, abstraktūs reikalavimai, kurie neleistų projektuotojui suprasti perkančiosios organizacijos sumanymo.

3. Manome, kad techninėje specifikacijoje nurodyti reikalavimai paslaugoms turi atitikti finansines perkančiosios organizacijos galimybes. Būtų gerai, jai perkančioji organizacija nustatytų tam tikrą finansinį-ekonominių projektuojamų darbų dydį, kaip orientacinę ribą projektuotojui.

Dėl Rekomendacijų VIII dalies „Projekto konkursas“

4. Rūmai vadovaudamiesi priimtu Lietuvos Respublikos architektūros įstatymo nuostatomis, iki 2017-11-01 privalės parengti ir priimti Lietuvos architektūros įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus, tame tarpe ir architektūrinių konkursų organizavimo tvarką. Rūmai rengdami architektūrinių konkursų organizavimo tvarką, planuoja atsižvelgti į Lietuvos architektų sąjungos tarybos patvirtintus Lietuvos architektų sąjungos architektūrinių konkursų nuostatus ir Lietuvos architektų sąjungos patirtį organizuojant architektūrinius konkursus, be to

siekiant atsakingos architektūros skatinimo užtikrinimo, rengiamoje architektūrinių konkursų tvarkoje taip pat bus vadovujamasi ir Europos architektų tarybos patvirtintu Vienos memorandumu, kuriame išdėstyti 9 konkursų kriterijai (1. lygios galimybės visiems dalyviams; 2. procedūros skaidrumas; 3. žiuri nepriklausomumas ir autonomiškumas; 4. konkurso aprašo aiškumas ir ne dviprasmiškumas; 5. anonimiškumas; 6. prizų ir atlygio pristatymas konkurso nuostatose; 7. teisių apsauga; 8. ginčų sprendimas; 9. piliečių dalyvavimas), kurie bus laikytini privalomais visiems organizuojamiems architektūriniais konkursams.

Atsižvelgdami į tai kas išdėstyta, manome, kad vykdant projektų konkursus, aukščiau minėtų Lietuvos architektų sąjungos architektūrinių konkursų nuostatų ir Vienos memorandumo 9 konkursų kriterijų sugretinimas ir pateikimas Rekomendacijose yra būtinas siekiant ne tik tinkamo konkurso organizavimo, bet ir konkurso tikslo – kokybiškos projektavimo paslaugos rezultato. Siūlome atlikti dabar galiojančių Aplinkos ministro patvirtintų Projekto konkursų organizavimo taisyklių ir aukščiau minėtų konkursų nuostatų bei kriterijų lyginamąją analizę, nustatant kokias gerosios praktikos nuostatas būtų verta įtraukti į rengiamas rekomendacijas, o dėl kurių, galbūt, būtų verta siūlyti atlikti Projekto konkursų organizavimo taisyklių pakeitimus.

Pažymėtina ir tai, kad minėtus konkursų kriterijus, kaip savo veiklos pagrindą, yra pasitvirtinę tiek Lietuvos architektų rūmai, tiek Lietuvos architektų sąjunga. Lietuvos architektų rūmai deleguoja savo ekspertus tik į tuos projekto konkursus, kurių sąlygos atitinka šiuos kriterijus. Perkančiosios organizacijos neretai kreipiasi į šias organizacijas dėl ekspertų skyrimo, tad projekto konkursų atitiktis šiems kriterijams yra svarbi ir šiuo atžvilgiu.

Dėl kvalifikacijos reikalavimų

5. Rekomendacijų priede Nr. 1 „Kvalifikacijos reikalavimai projektavimo paslaugų pirkimams“ daromas atskyrimas tarp ypatingų ir neypatingų statinių kategorijų, tačiau šių kategorijų statinių atskyrimas architektūrine prasme nesuponuoja architektūros kokybės skirtumo, dėl to siūlytume neišskirti šių statinių kategorijų ir laikyti jas tapačiomis formuluojant kvalifikacijos reikalavimus, neatsižvelgiant į pirkimo vertę ir taikyti visiems pirkimams.

6. Rekomendacijų priede Nr. 1 „Kvalifikacijos reikalavimai projektavimo paslaugų pirkimams“ (supaprastinto pirkimo vertės sutartis) 2 dalies „Finansinis ir ekonominis pajėgumas“ tiekėjų finansinis kvalifikacinis kriterijus nustatomas atsižvelgiant į metines veiklos pajamas per paskutinius 3 finansinius metus. Pažymėtina, kad tokie dalyvio finansiniai ir ekonominiai pajėgumų nustatymai gali diskriminuoti ir nepagrįstai varžyti tiekėjų (architektų) dalyvavimą pirkime. Pažymėtina, kad taip nustatytas kvalifikacijos reikalavimas yra palankus stambioms inžinerinėms statybų rangos bendrovėms, kurios turėdamos didelius vidinius resursus ir pajėgumus, dalyvaudamos viešųjų pirkimų procedūrose ir taikydamos masto ekonomikos principus, gali sau leisti intensyviai (laiko atžvilgiu) dalyvauti įvairiausiuose projektuose ir per gana trumpą laiko tarpą įgyvendinti šį kvalifikacinį reikalavimą pasiekiant gana didelius tiek bendrųjų, tiek ir vidutinių metinių visos veiklos pajamų rezultatus, tačiau architektai, dėl gana ilgų objektų įgyvendinimo terminų pakankamą (atsižvelgiant į supaprastintų ir atvirų viešųjų pirkimų vertes) bendrųjų ir vidutinių metinių pajamų lygį gali pasiekti ne mažiau kaip per 5 finansinius metus ir dėl to negali konkuruoti su didelėmis inžinerinėmis bendrovėmis.

7. Rekomendacijų priede Nr. 1 nustatytas kvalifikacijos reikalavimas „*per paskutinius 3 metus iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos arba per laiką nuo įregistravimo dienos (jeigu veikla vykdyta mažiau nei 3 metus iki pasiūlymų pateikimo termino pabaigos) turi būti tinkamai įvykdyta bent viena panaši projektavimo paslaugų sutartis už ne mažesnę kaip <perkančioji organizacija nustato vertę iki 0,5 pirkimo objekto (pasiūlymo)> eurų be PVM vertę*“, analogiškai atsižvelgiant į 6 punkte pateiktus argumentus dėl tiekėjų masto ekonomikos principų taikymo, taip pat gali diskriminuoti ir nepagrįstai varžyti tiekėjų (architektų) dalyvavimą pirkime. Architektai paprastai, atsižvelgiant į objekto apimtį ir projektuojamam objektui taikomus kokybės kriterijus, vieną panašią sutartį yra pajėgūs įgyvendinti ne mažiau

kaip 5-8 metų laikotarpyje, nes tinkamas objekto (-ų) įgyvendinimas gana ilgas ir atsakingas procesas, o vienu metu architektas, dėl jam taikomų profesinės etikos standartų ir architektūros kokybės reikalavimų, nėra pajėgus vykdyti kelias sutartis vienu metu, kaip tai gali didelės inžinerinės bendrovės, be to įgyvendintų ar įgyvendinamų projektų daugėtas ar jų vertė, nelemia savaiminio architektūrinės kokybės reikalavimų išpildymo (projektuotojas gali per tam tikrą laiko tarpą įgyvendinti vieną ar kelias projektavimo sutartis, pagal projektus, kurie tarkim dėl savo kokybinio išpildymo bus laikomi žymiais, tačiau nepatenkantys į supaprastintų ar atvirų pirkimų verčių ribas) ir tai bene svarbiausias faktorius lemiantis nustatyti ilgesnius nei 3 metų terminus, su galimybe sumuoti įvykdytų sutarčių vertes. Atsižvelgiant į tai, manome, kad būtų kur kas racionaliau Rekomendacijose nustatyti ilgesnį nei 3 metų terminą profesiniam pajėgumui įvertinti (pvz.: mažos vertės pirkimas – 5 metų, o atviro ir supaprastinto pirkimo atveju – 8 metų terminą, nustatant ne vienos sutarties, o per visą reikalaujamo laikotarpio suminę sutarčių vertę nuo 0,2 iki 0,3 pirkimo objekto (pasiūlymo) > eurų be PVM vertės) ir tokiu būdu projektuotojai galėtų kur kas laisviau įsiliesti į rinką ir konkuruoti su didelėmis inžinerinėmis bendrovėmis kaip pilnaverčiai rinkos dalyviai, o perkančiosios organizacijos turėtų daugiau galimybių įsigyti kokybišką projektavimo paslaugų rezultatą

8. Rekomendacijų priede Nr. 1 „Kvalifikacijos reikalavimai projektavimo paslaugų pirkimams“ 3 dalies „Techninis ir profesinis pajėgumas“ 3.2 punkte „Paslaugų teikėjo ar rangovo, ar jų vadovaujančio personalo išsilavinimas ir profesinė kvalifikacija“ nustatyti ypatingo ir neypatingo statinio projekto/projekto priežiūros/projekto dalies/projekto dalies priežiūros vadovo kvalifikacijos atitikimo reikalavimai turėtų būti suformuluoti taip, kad būtų galima atskirti Kultūros paveldo departamento atestuotų specialistų dalyvavimą nuo Lietuvos architektų rūmų ar VĮ Statybos produkcijos sertifikavimo centro atestuotų statinio projekto vadovo ir statinio projekto dalies vadovų funkcijų. Manome, kad Kultūros paveldo departamento atestuotų asmenų (specialistų) dalyvavimas neturėtų būti sutapatinamas su projekto vadovo ar projekto dalies vadovo funkcijomis atliekamomis statiniuose esančiuose kultūros paveldo objekto teritorijoje, jo apsaugos zonoje, kultūros paveldo vietovėje, kadangi toks sutapatinimas iki minimumo sumažina konkurencijos galimybę ir neužtikrina projekto kokybės.

9. Kvalifikacijos reikalavimuose nustatyta, kad užsienio šalių specialistai gali pateikti valstybės įmonei Statybos produkcijos sertifikavimo centrui pateiktų prašymų (su gavimo žyme) išduoti teisės pripažinimo dokumentus, patvirtinančius teisę eiti reikalaujamas pareigas. Manytume, kad konkursui pakaktų pateikti ir tos užsienio šalies specialisto profesinę kvalifikaciją įrodančius dokumentus ir tik laimėjimo atveju per pirkimo dokumentuose nustatytą protingą terminą pateikti Statybos produkcijos sertifikavimo centrui arba Lietuvos architektų rūmams pateiktų prašymų (su gavimo žyme) išduoti teisės pripažinimo dokumentus, arba jau išduotą teisės pripažinimo dokumentą, patvirtinančius teisę eiti reikalaujamas pareigas.

10. Tarp rekomenduojamų tiekėjų kvalifikacinių reikalavimų nustatančių finansinius ir ekonominius tiekėjų pajėgumus, nustatyti bendrojo (pastovaus) mokumo ir einamojo, bei kritinio likvidumo koeficientų santykiai, galimai apribotų ne vieno projektuotojo galimybes dalyvauti viešojo pirkimo procedūrose, dėl jau minėtų projektuotojo veiklos ypatybių. Be to kaip ir daugelis kitų finansinio ir ekonominio vertinimo kriterijų, šie kriterijai taip pat nesukuria prielaidų kokybiškam projektuotojo darbo rezultatui. Atsižvelgiant į tai, laikytume, kad aptariamai rekomenduojami finansinio ir ekonominio pajėgumo kriterijai projektuotojams yra pertekliniai. Taip pat pažymėtina, kad tarp šių kriterijų ir projektuotojo gebėjimo tinkamai įvykdyti viešojo pirkimo-pardavimo sutartį, nėra jokio priežastinio ryšio.

Dėl Rekomendacijų VII dalies „Pirkimo sutarties nuostatos“

11. Atsižvelgdami į tai, kad Rekomendacijų projekte nėra užsimenama dėl intelektinės nuosavybės teisių nustatymo rekomenduojamose sutarties nuostatose, norime pažymėti, kad remiantis Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo

nuostatomis, pagal kurias architektūros kūriniai – pastatų ir kitų statinių projektai, brėžiniai, eskizai ir modeliai, taip pat pastatai ir kiti statiniai – yra autorių teisių objektas, būtina nustatyti rekomenduojamą nuostatą dėl intelektualinės nuosavybės teisių. Pažymėtina, kad projektavimą reglamentuojančiuose statybos teisės aktuose numatyta, – jei šalių tarpusavio susitarimai nenumato kitaip, projekto keitimais ir (ar) papildymais atlieka projektą rengęs projektuotojas – papildomos sutarties su užsakovu pagrindu, tačiau dažnai statytojai (užsakovai) ar kiti juos atstovaujantys tretieji asmenys neatsižvelgia į tai, kad po atliktų projekto pakeitimų, suprojektuotas architektūros kūrinys vis dar bus siejamas su tuo pačiu autoriumi, todėl akivaizdu, kad autorius turėtų išreikšti savo pritarimą ar nepritarimą konkrečioms pakeitimams, o gal net pasiūlyti alternatyvius, kūriniui mažiau kenksmingus sprendimus ir tokiu būdu projektuotojas, saistomas profesinės etikos bus moraliai atsakingas įgyvendinti architektūros kokybės reikalavimus nustatytus Architektūros įstatyme. Tačiau neretais atvejais autorių teisių pažeidimo atvejai fiksuojami tada, kai statinio projektavimas yra vykdomas etapais ir projektuotojas parengęs techninį projektą sutarties pagrindu perleisdamas visas autoriaus turtines teises, numatytas Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatyme, į visą projektinę dokumentaciją, patenka į tokią situaciją, kuomet užsakovas per darbo projektą siekdamas sumažinti darbų kaštus, be autoriaus leidimo iš esmės pakeičia techninį projektą, o tai jau laikytina autorių teisių pažeidimu.

Siekiant išvengti užsakovų piktnaudžiavimo autorių teisėmis, manytume, kad bene vienintelė to išėitis yra numatyti apribojimus viešųjų pirkimų procedūrose projektavimo paslaugas pirkti etapais, t. y. rekomendacijose numatyti, kad dėl tinkamo autorių teisių įgyvendinimo, turi būti perkamos paslaugos visam projektavimo procesui (techniniam projektui ir darbo projektui arba projektavimui vienu etapu – techniniam darbo projektui) ir eliminuoti ydingą praktiką, kuomet yra sudaromos atskiros sutartys atskiriems Projekto etapams arba darbo projekto parengimas pavedamas statybos rangovui. Be to, manytume, kad rekomendacijos projektavimo paslaugas pirkti vienu etapu, sukurtų prielaidas sumažinti ydingą praktiką dėl papildomų darbų pirkimo būtinybės, kuri dabar atsiranda darbo projektu tikslinant techninį projektą.

Dėl panašių priežasčių, taip pat dėl galimybės realiai valdyti projektavimo procesą ir užtikrinti jo rezultatų kokybę, siūlytume rekomenduoti pirkti visas projekto dalis kartu, nesudarant atskirų sutarčių atskirioms projekto dalims, nors tokią galimybę statybos techniniai reglamentai ir numato.

12. Taip pat labai svarbu pažymėti, kad pirkimo sutarties nuostatose turi būti nustatytas rizikos pasiskirstymas tarp užsakovo ir projektuotojo dėl nenumatytų aplinkybių ar projektavimo kliūčių, jeigu jos paaiškėtų tik iš vėliau pateiktų ar gautų projekto dokumentų. Taip pat svarbu apibrėžti statytojo (užsakovo) ir projektuotojo atsakomybių ribas atskiriant projektuotoją nuo užsakovo, ypač tuo atveju, kai projektuotojui yra pavedama atlikti kitų statybos dalyvių funkcijas be aiškaus apibrėžimo kas jam tiksliai yra pavedama ir kokia apimtimi.

13. Vadovaujantis viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis, perkančioji organizacija tarptautinių pirkimų atveju privalo reikalauti, kad sutarties įvykdymas būtų užtikrintas Lietuvos Respublikos civilinio kodekso nustatytais prievolių įvykdymo užtikrinimo būdais. CK 6.70 str. 1 dalyje nustatyta, kad prievolių įvykdymas gali būti užtikrinamas pagal sutartį arba įstatymus netesybomis, įkeitimu (hipoteka), laidavimu, garantija, rankpinigiais ar kitais sutartyje numatytais būdais. Pastebėtina, kad gana dažnai perkančiosios organizacijos pirkimo dokumentuose sutarties įvykdymui reikalauja pateikti draudimo bendrovės laidavimą ar banko garantiją, kurios vertė būna bemaž 10% sutarties vertės. Reikalavimas banko garantijos ar draudimo bendrovės laidavimo, neretai apsunkina projektuotojo dalyvavimą viešųjų pirkimų procedūrose, nes projektuotojas kaip kūrėjas, nedisponuoja tokiomis apyvartinėmis lėšomis, kurias galėtų įšaldyti banko garantijos atveju ar sumokant draudimo įmokas – draudimo bendrovės laidavimo dokumento gavimui. Atsižvelgiant į tai, manytume, kad Rekomendacijose turėtų būti į tai atsižvelgta ir perkančiosioms organizacijoms projektavimo paslaugų pirkimo

atvejais, sutarties įvykdymo užtikrinimui taikyti sutartines netesybas. Taip pat pasakytina, kad perkančiųjų organizacijų reikalavimai tiekėjams pateikti pasiūlymo galiojimo užtikrinimą, kuris paprastai taip pat būna numatytas, kaip banko garantija ar draudimo bendrovės laidavimo raštas, analogiškai dėl tų pačių ribotų projektuotojo finansinių išteklių skirtų viešojo pirkimo procedūroms, apsunkina dalyvavimą pirkime ir kas svarbiausia, tai nei pasiūlymo galiojimo užtikrinimas, nei sutarties įvykdymo užtikrinimas nesuteikia jokių prielaidų kokybiško projektavimo paslaugų rezultatui pasiekti.

Dėl ekonominio naudingumo vertinimo kriterijų

Visų pirma norime pažymėti, kad projektiniai sprendiniai (jų kokybiniai reikalavimai) negali būti ekonominio naudingumo vertinimo kriterijumi, kadangi jei pateikiami projektiniai sprendiniai, tuomet turėtų būti organizuojami projekto konkursai. Siūlome rengiamose rekomendacijose aiškiai įvardinti, kad norint įvertinti konkrečius projektinius siūlymus jau pirkimo stadijoje, turi būti organizuojamas projekto konkursas Aplinkos ministro nustatyta tvarka. Kitais atvejais, atrenkant ekonomiškai naudingiausią pasiūlymą, turi būti vadovaujamosi kriterijais, nereikalaujančiais kūrybinio įdirbio pirkimo objekto atžvilgiu, jie turėtų būti siejami su jau esanomis aplinkybėmis, aktualiomis būsimam projektavimo procesui.

Konkrečių ekonominio naudingumo kriterijų klausimą siūlytume plačiau aptarti susitikimo metu.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai,
Lietuvos architektų rūmų pirmininkė

Daiva Bakšienė